

Erfgoed zit in mensen

Het Lint van
de Langstraat

De foto's van
Janus van der Zande

🏠 *Gezicht op de Bossche Sint-Jan en de Spinhuiswal, olieverf op doek, in 1931 geschilderd door Frans Slager, te zien in Museum Slager in Den Bosch dat zijn 50-jarig bestaan viert. Zie pagina 10.*

Inhoud

Erfgoed zit niet in stenen, maar in mensen	4	
Drie generaties in 'gouden' Museum Slager	10	
Brabants Erfgoed Weekend stimuleringsprijzen	15	
Nieuwe bestuursleden Brabants Heem	16	
Hoeveel foto's heeft Janus van der Zande?	18	
Forum: nieuwe functie op website Brabants Heem	23	
De verborgen geschiedenis van seksueel geweld	24	
In Memoriam Theo Cuijpers (1949-2026)	29	
Het Lint van de Langstraat	32	
Het handmatig bevoeien van graslanden	34	
Verzwegen verhalen uit de bezetting	40	
700 jaar parochie in Mill	42	
'Verdwenen' Brabants Heemtrofee terug in West-Brabant	43	
Onderscheidingen Brabants Heem	45	
Agenda en jubilea	54	

Van vrijwilligers, voor vrijwilligers

Geachte lezer,

Brabants Heem heeft afscheid genomen van bestuurslid Theo Cuijpers. Ruim 13 jaar heeft hij zich als bestuurslid. Voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem herdenkt hem in deze uitgave.

In Tilburg is Linde Egberts bij de Tilburg University aangesteld als bijzonder hoogleraar 'Erfgoedparticipatie en de regio'. "De naam is nieuw, maar vooral de manier van kijken verandert," zegt ze in een interview. Museum Slager in Den Bosch viert zijn 50-jarig bestaan. Meer dan 1000 werken van drie generaties Slager bevat de collectie en volgens directeur Thomas Vriens komen er nog elk jaar nieuwe werken bij.

De oude landbouwtechniek van het bevoeien van grasland wordt nog steeds toegepast in De Pelterheggen in Bergeijk. Boswachter Joris Hurkmans zet zich met hart en ziel in om dit in stand te houden. In De Langstraat zetten erfgoedinstellingen zich met eenzelfde passie in voor het behoud van Het Lint van de Langstraat.

Marinka van Dijk en Stef Coenen – fellows bij het BHIC – presenteerden onlangs het resultaat van hun onderzoeken. Als fotograaf zorgt Janus van der Zande van de West-Brabantse heemkundekring Halchert voor een enorme collectie.

Veel leesplezier!

Zeeland, juni 2026
Tjeu van Ras
tjeuvanras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave komt uit in september 2026.
Kopij dient uiterlijk maandag 24 augustus 2026 binnen te zijn.

Erfgoed zit niet in stenen, maar in mensen

Linde Egberts nieuwe bijzonder hoogleraar erfgoedparticipatie

door Ineke Strouken

Met de benoeming van Linde Egberts als bijzonder hoogleraar 'Erfgoedparticipatie en de regio' slaat Tilburg University een nieuwe richting in. Egberts volgt Arnoud-Jan Bijsterveld op, maar geeft de leerstoel nadrukkelijk een eigen invulling. "De naam is nieuw, maar vooral de manier van kijken verandert," zegt ze. "We willen niet alleen het verleden bestuderen, maar vooral begrijpen hoe mensen er mee leven in het landschap van vandaag."

◀ *Linde Egberts, nieuwe hoogleraar Erfgoedparticipatie en de regio. (foto Maarten de Kok)*

Egberts combineert haar aanstelling – één dag per week – met haar werk bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Juist die combinatie houdt haar scherp. "Ik sta met één been in de praktijk en met één been in de wetenschap. Dat helpt om bruggen te slaan."

Erfgoed als verbinding

In haar werk staat één vraag centraal: hoe verbindt erfgoed mensen met elkaar en met hun leefomgeving? "Erfgoed gaat niet alleen over monumenten of geschiedenis," legt ze uit. "Het gaat over de relatie tussen mensen, hun omgeving en hun verleden. Die drie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden."

Volgens Egberts is erfgoedparticipatie een krachtig middel om sociale cohesie te versterken. "Wanneer mensen samen zorgen voor een plek – een molen, een landschap, een jaarlijks feest – ontstaat er betrokkenheid. Dat kan bijdragen aan inclusiviteit als we daar zorgvuldig mee omgaan. Erfgoed biedt een ingang om met elkaar in gesprek te gaan over identiteit, migratie en diversiteit. De kunst is om beter te begrijpen hoe we dat kunnen organiseren."

Identiteit, migratie en diversiteit

Ze verwijst daarbij naar haar boek *Chosen Legacies*, waarin ze pleit voor een bredere blik op erfgoed. "We moeten af van het idee dat erfgoed iets statisch is. Het leeft, verandert en krijgt steeds nieuwe betekenissen. Er gaat erfgoed verloren, maar er komt ook iedere dag nieuw erfgoed bij."

Brabant als toetssteen

Erfgoed Brabant en Tilburg University financieren de nieuwe leerstoel. Egberts werkte nog niet eerder in deze provincie, maar is gefascineerd door de samenkomst van erfgoed en dynamiek in het landschap. "Het is misschien wel de provincie waar het landschap de afgelopen honderd jaar het meest veranderd is," zegt Egberts. "Van landbouwgebied naar verstedelijkte regio, met enorme ruimtelijke druk." Toch is de erfgoedbeoefening hier opvallend sterk. ▶

“Mensen voelen zich verbonden met hun verleden. Denk aan heemkundekringen, erfgoedvrijwilligers, molenaars. Die betrokkenheid is goud waard.” Ze noemt het voorbeeld van molens. “Zo’n molen is niet alleen een gebouw. Het is verbonden met het landschap, met wind, met geschiedenis. Maar veel molens zijn hun biotoop en economische functie kwijtgeraakt. Dan zie je hoe erfgoed los kan raken van de omgeving.”

Volgens Egberts ligt daar juist een kans. “Doordat mensen met verschillende achtergronden daar samen komen – van vrijwilligers tot beleidsmakers – kun je nieuwe oplossingen vinden. Zorg voor het verleden kan een motor zijn voor verandering.”

Grote vraagstukken

Een belangrijk speerpunt in haar leeropdracht is de rol van erfgoed bij actuele maatschappelijke uitdagingen. Denk aan woningbouw, klimaatverandering en de landbouwtransitie. “We staan voor enorme opgaven,” zegt ze. “We komen uit een periode waarin we dachten alles te kunnen ‘maken’. Maar er zit een grens aan die maakbaarheid. Het wordt tijd dat we serieus werk gaan maken van slimme oplossingen waarmee ons leven zich weer aanpast aan de draagkracht van het landschap.”

Erfgoed kun je zien als een rijke bron van de oplossingen die mensen vroeger vonden om water vast te houden bij droogte, compact te wonen of voedsel te produceren op een manier die bijdraagt aan biodiversiteit. “In erfgoed zit kennis. Bijvoorbeeld over hoe je hellingen in Limburg kunt beschermen tegen erosie door het planten van struiken en bomen. Ook kunnen fysieke restanten in het landschap nieuwe functies krijgen. Zo kunnen stuwen van oude watermolens opnieuw worden ingezet om water vast te houden bij droogte en overstromingsgevaar. Dat zijn oplossingen die geworteld zijn in het landschap.” Ook in Brabant zijn er inspirerende voorbeelden, zoals de herontwikkeling van de vloeivelden in Tilburg.

Er is een grens aan maakbaarheid

► *Boerderijen zijn belangrijk voor de kennis uit het verleden.*
(foto Visit Oirschot)

In het project rond de Oude Leij worden oude industriële structuren gecombineerd met nieuwe natuur en waterzuivering. “Daar zie je hoe erfgoed, ecologie en technologie samenkomen. Het verleden wordt geen obstakel, maar een bouwsteen voor de toekomst.”

Dialog

Niet alle erfgoedvraagstukken zijn harmonieus. Egberts wijst op ‘plekken waar het zeer doet’, zoals vervuilde gebieden of het dorp Moerdijk dat mogelijk moet wijken voor industriële uitbreiding. “Daar spelen vragen over gezondheid, verantwoordelijkheid en toekomst. Wat wil je bewaren, en wat niet? En tegen welke prijs?” Volgens haar is het essentieel om juist daar het gesprek aan te gaan. “Erfgoedparticipatie betekent dat je moeilijke onderwerpen niet uit de weg gaat. Het gaat om dialoog, om het erkennen van verschillende perspectieven.”

Een belangrijk doel voor de komende vijf jaar is het versterken van de verbinding tussen onderzoek, onderwijs en praktijk. “Studenten moeten niet alleen in de boeken zitten, maar ook het veld in gaan,” zegt Egberts. “Ze moeten praten met mensen die dagelijks met erfgoed bezig zijn – van boeren tot vrijwilligers.” Ze ziet veel waarde in lokale kennisnetwerken, zoals heemkundekringen en streekmusea. “Wetenschappers kunnen niet zonder hen. Zij kennen het landschap, de verhalen, de details. Het is belangrijk dat we die kennis serieus nemen en samenwerken op basis van wederzijds respect.”

Egberts gelooft sterk in de kracht van lokale initiatieven. “Op boerenerven zie je sporen van het verleden, maar ook oplossingen voor de toekomst. Denk aan circulaire landbouw, lokale productie, nieuwe vormen van samenwerking. Het zijn vaak kleine initiatieven,” vervolgt ze, “maar samen kunnen ze een groot verschil maken. Erfgoed kan daarbij een verbindende factor zijn.”

🏠 Bij molens wordt door verlies van functie en biotoop het erfgoed aangetast. (Foto Visit Oirschot)

Toekomstvisie

Wat wil ze over vijf jaar bereikt hebben? Egberts hoeft niet lang na te denken. “Ik hoop dat erfgoedparticipatie vanzelfsprekend is geworden in beleid en praktijk. Dat mensen zich meer verbonden voelen met hun omgeving. En dat erfgoed wordt gezien als een kracht, niet als een last.”

Daarnaast pleit ze voor aandacht voor het blijven opleiden van goed geschoolde erfgoedprofessionals. “We hebben mensen nodig die deze brug kunnen slaan – tussen verleden en toekomst, tussen beleid en samenleving.”

Wat kan het onderzoek van nieuwe hoogleraar Linde Egberts betekenen voor de heemkundekringen?

- Het onderzoek van Linde Egberts kan veel betekenen voor heemkundekringen, juist omdat zij de waarde van lokale kennis en betrokkenheid centraal stelt. Waar heemkundekringen traditioneel vooral gericht zijn op het verzamelen, bewaren en delen van historische kennis, laat Egberts zien dat hun kennis breder ingezet kan worden.
- Haar visie biedt erkenning. Heemkundekringen vormen al decennialang een fijnmazig netwerk van vrijwilligers met diepgaande kennis van hun eigen omgeving. Volgens Egberts is die kennis onmisbaar: wetenschappers en beleidsmakers kunnen niet zonder het ‘handwerk’ van lokale onderzoekers.
- Haar benadering opent nieuwe kansen. Erfgoedparticipatie draait om het betrekken van mensen bij hun leefomgeving en bij maatschappelijke vraagstukken. Heemkundekringen kunnen daarin een sleutelrol spelen. Zij kennen de verhalen achter het landschap, weten hoe plekken door de tijd heen zijn veranderd en kunnen die kennis inzetten bij actuele thema’s zoals woningbouw, klimaatadaptatie of de landbouwtransitie. Daarmee verschuift hun rol van ‘bewaarder van het verleden’ naar actieve partner in de toekomst.

Drie generaties in 'gouden' Museum Slager

door Tjeu van Ras

Museum Slager in Den Bosch, gevestigd in een fraai monumentaal pand aan de Choorstraat achter de Bossche Sint-Jan, viert dit jaar zijn 50-jarig bestaan. Drie generaties Slager zorgden voor een uitgebreide collectie, waar het museum mee kan pronken.

Het begon met de uitgebreide collectie Slager-schilderijen van het echtpaar Hein en Suze Bergé-Slager, hij advocaat en zij dochter van Piet Slager en Suze Velsen. Hun uitgebreide collectie was in de begintijd op verzoek te bezichtigen in de bovenwoning boven het huidige museum. Het begin van wat nu een museum is, dat in de loop van de jaren is gegroeid tot zijn huidige omvang met veel expositieruimte in soms ruime lokalen, soms in intieme kleinere expositieruimtes.

◀ *Directeur Thomas Vriens in 'zijn' Museum Slager. (foto Tjeu van Ras)*

Grondlegger

Directeur Thomas Vriens – hij trad in september 2024 in dienst – is samen met twee andere stafleden verbonden aan het museum. Met steun van zo'n 50 vrijwilligers is het museum van dinsdag tot en met zondag geopend. De collectie bestaat uit meer dan duizend schilderijen en evenzoveel tekeningen van drie generaties Slager, die overigens niet allemaal zijn te zien. Het begon allemaal met Petrus Marinus Slager (1841 -1912). Hij was de grondlegger van drie generaties schilders. Zijn vier kinderen, Piet, Frans, Jeanette en Corry volgden in hun vaders voetsporen. Twee schoondochters, Suze Velsen en Marie van Gilse voegden zich daarbij. De derde generatie wordt gevormd door Tom, kleinzoon van Piet en geboren in 1918 in voormalig Nederlands-Indië en overleden in Californië in 1994. ▶

Jubileumtentoonstellingen

- *Tentoonstelling '50 jaar verBEELDing' tot en met 28 juni 2026. Beelden van Renée van Leusden (1947-2025). Zij was de rechterhand van Jacques de Bresser, restaurateur van de Sint-Janskathedraal, die haar de fijne kneepjes van het beeldhouwen leerde. Deze tentoonstelling volgt de ontwikkeling van Renée en omspannt een periode van bijna een halve eeuw. Renée van Leusden overleed onverwachts, kort voor de opening van deze tentoonstelling.*
- *Zomertentoonstelling 'Verborgene parels' van 5 juli t/m 13 september 2026. Hoe zag Den Bosch eruit in de ogen van de schilders, hoe en van wie leerden ze het vak en hoe hebben ze elkaar beïnvloed. Een tentoonstelling met uitsluitend werk uit particuliere collecties, veel ervan uit de regio.*
- *Tentoonstelling werk van Daniël Douglas, van 22 september 2026 tot en met 29 januari 2027. Een van oorsprong Bossche kunstenaar die nu in Zweden woont. Daniel Douglas (1984) laat zich inspireren door de eeuwenoude meesters en maakt olieverfschilderijen in realistische stijl. In zijn recente werk kijken we naar magisch-realistische landschappen, maar kijken de landschappen ook terug. De dromerige stijl van Douglas komt ook in animaties tot leven met behulp van AI.*

Jan Asselbergs, portret van Hein Bergé en Suze Bergé-Slager, olieverf op doek, 2009.

Het echtpaar Bergé-Slager erfde veel kunstwerken van de familie. De echtelieden wilden dat niet verloren laten gaan. Het begon met de oprichting van de stichting P.M. Slager. ‘Een gouden duo’, zo noemt Vriens het echtpaar. Dankzij de vasthoudendheid van Suze is het museum in 1976 geopend. Vriens: “Op 23 april, de dag dat Frans Slager 100 zou zijn geworden.” Het begon met twee kamers op de begane grond van het pand dat ooit door een verzekeringsmaatschappij is gebouwd. Later kwamen daar ruimtes bij aan de achterzijde van het gebouw en werd het pand van de burens erbij getrokken.

De collectie van het museum is sinds de opening enorm uitgebreid. “We ontvangen nog regelmatig schenkingen, allemaal Slager-werken. Werk dat volgens directeur Vriens nog steeds veel mensen aanspreekt. Het is realistische kunst met figuren, stillevens landschappen. Brabant staat centraal, een speciale plaats heeft de Bossche Sint-Janskathedraal.

Jeannette Slager, Stilleven met narcissen, olieverf op doek, 1931.

Tom, de derde generatie slaat een andere weg in. Hij is wat lossier in zijn werk, impressionistischer. Hij woonde later in Vught en dat is in zijn werk veel terug te vinden.

Professioneel

Met een staf van drie mensen – onder hen sinds kort een conservator – en met de vrijwilligers kan het museum volgens directeur Vriens professioneler werken. “Dat zien we ook terug in de bezoekersaantallen. Het museum verwelkomt elk jaar bijna 20.000 bezoekers. “Mensen zijn bij een bezoek positief verrast, hadden geen idee dat we zoveel hebben. Maar,” zegt Vriens “er is nog een wereld te winnen. De mensen die zijn geweest komen terug, zeker bij de tentoonstellingen die we in dit jubileumjaar organiseren.”

Voor Thomas Vriens blijft het meest fascinerend dat ook na 50 jaar er volop ontdekkingen worden gedaan met werk van de Slager-familie. Een familie met bijzondere persoonlijkheden. “Jeanette Slager, die 100 jaar geleden in haar eentje naar Den Haag vertrok, Fascinerend! En kijk naar Corry, die naar Nederlands-Indië gaat. Ze heeft daar veel van vastgelegd.” Vriens wijst tot slot op een werk van Hein Slager, dat onlangs in de collectie is ontdekt. Hein is de vader van derde-generatieschilder Tom Slager. Van hem was tot nu toe geen schilderij bekend, pas onlangs is dat in de collectie aangetroffen. De negende schilder dus in drie generaties Slager.

Een familie met bijzondere persoonlijkheden

Meer over het museum op: www.museumslager.nl

Buiten het museum zijn in de loop van 2026 ook tentoonstellingen met werken van de drie generaties Slager te zien. Ze zijn gratis toegankelijk

- *Sint-Jan Den Bosch: tot en met 13 september tentoonstelling 'In de schaduw van de kathedraal, De Sint-Jan, de familie Slager en het Brabantse leven.*
- *Vught: Museum Vught, van 6 september t/m 29 oktober, tentoonstelling werk familie Slager over het dorp Vught.*
- *Vught: tentoonstelling 6 september tot en met 29 oktober 2026 met werken van de familie Slager over de IJzeren Man in Vught. In samenwerking met het Vughts Museum in DePetrus in Vught.*
- *Den Bosch: Sociëteiten Amicitia en De Zwarte Arend aan de Peperstraat Den Bosch, tentoonstelling portretten van de familie Slager. Datum nog onbekend.*

Brabants Erfgoed Weekend

Stimuleringsprijzen

Brabants Heem reikt in 2026 opnieuw stimuleringsprijzen uit bij gelegenheid van het Brabants Erfgoedweekend. Voor drie heemkundekringen/erfgoedorganisaties die bij de stichting zijn aangesloten is een bedrag van 1000 euro beschikbaar. Het weekend is op 12 en 13 september, tegelijk met de jaarlijkse Open Monumentendagen. Het thema voor 2026 is “Veerkrachtig erfgoed, in tijden van onzekerheid.”

Brabants Heem wil graag het weekend verder uitbouwen tot een weekend waarin de heemkundekringen, historische verenigingen en erfgoedorganisaties zich royaal presenteren, een weekend vol activiteiten, met de ambitie zoveel mogelijk publiek op de been te krijgen voor het prachtige erfgoed van Brabant. Dat alles onder de naam Brabants Erfgoedweekend.

Meer informatie over de prijzen en over de criteria voor toekenning van de stimuleringsprijzen is te lezen op: www.brabantsheem.nl/category/erfgoedweekend

Aanmelden kan tot uiterlijk 24 augustus 2026

Nieuwe bestuursleden Brabants Heem

Een nieuwe secretaris en een nieuwe penningmeester zijn aangetreden in het bestuur van Brabants Heem. Jochem Commissaris is de nieuwe secretaris, René Schijven is de nieuwe penningmeester. Zij stellen zich voor.

Jochem Commissaris heeft het secretariaat overgenomen van Jan van Kempen, die als gewoon bestuurslid verder gaat. René Schijven volgt Wim Konings op, die in de loop van dit jaar afscheid neemt van het bestuur van Brabants Heem.

Jochem Commissaris

“Mijn naam is Jochem Commissaris. Ik ben 26 jaar, historicus, en ik kom uit het mooie Waalre. Op 6 april 2026 ben ik toegetreden tot het bestuur van Brabants Heem als secretaris. Voor mij is dit een interessante uitdaging, omdat ik nog niet eerder lid ben geweest van een bestuur en ook nauwelijks vertrouwd was met Brabants Heem. Wel heb ik in 2025 gewerkt voor Erfgoed Brabant als redacteur voor de website Brabants Erfgoed (thans Erfgoed Brabant Verhalen).

Door het hier opgebouwde netwerk werd ik op LinkedIn gevonden door onze voorzitter, Henk Hellegers, die mij vroeg of ik lid van het bestuur wilde worden. Dit was voor mij een mooie kans om betrokken te blijven bij het erfgoedveld in Brabant.

Als secretaris ben ik onder andere verantwoordelijk voor het opstellen van de agenda's, het notuleren bij bestuursvergaderingen en het voorbereiden van bijeenkomsten van de Raad van Aangeslotenen. Ik wil in deze rol mede toezien op het functioneren van de stichting, zodat de heemkundekringen en andere erfgoedorganisaties die aangesloten zijn bij Brabants Heem goed ondersteund kunnen worden.

Brabant kent talloze vrijwilligers die zich met liefde inzetten voor het levendig houden van het erfgoed van onze provincie. Ik vind het eervol en belangrijk om hier als bestuurslid van Brabants Heem aan bij te mogen dragen. Ik zie er zeer naar uit om te groeien in deze rol, en om nieuwe mensen te leren kennen binnen het erfgoedveld. Wellicht tot ziens!”

René Schijven

“Graag stel ik mij voor als nieuw bestuurslid van Brabants Heem. Mijn naam is René Schijven, ik ben bijna 37 jaar oud en geboren en getogen in het Brabantse dorp Wouw, waar ik nog altijd met veel plezier woon. Inmiddels ben ik ruim anderhalf jaar getrouwd en werk ik al meer dan tien jaar in de accountancysector.

Met die achtergrond is het geen verrassing dat ik binnen Brabants Heem de rol van penningmeester op me ga nemen. In mijn dagelijks werk ben ik

veel bezig met cijfers, overzicht en structuur. Die ervaring wil ik graag inzetten om de financiële zaken binnen de organisatie zorgvuldig en transparant te beheren.

Wat mij aanspreekt in Brabants Heem is de passie voor het Brabantse erfgoed. De geschiedenis, tradities en verhalen uit onze regio zijn waardevol en verdienen het om behouden te blijven. Als echte Brabander vind ik het belangrijk om daar een bijdrage aan te leveren, zodat ook toekomstige generaties hiervan kunnen blijven genieten.

Ik kijk ernaar uit om mij verder te verdiepen in de organisatie en om samen te werken met de andere bestuursleden en vrijwilligers. Voor mij is dit een mooie kans om mijn kennis en ervaring in te zetten voor iets dat dicht bij huis ligt. Ik heb er zin in om actief bij te dragen en mijn steentje bij te dragen aan Brabants Heem.”

Hoeveel foto's heeft Janus van der Zande?

◀ Janus van der Zande bezig met oude foto's die bij hem zijn afgegeven. Het betreft hier de 'oogst' van enkele dagen.
(foto Bas Augustijn)

door Bas Augustijn

Hoeveel foto's heeft Janus van der Zande van Halsteren, Lepelstraat en omgeving? Een goede vraag voor een quiz? Misschien wel. Alleen weet niemand het goede antwoord. Janus zelf ook niet. Na enige aarzeling zegt hij: 'Rond de 300.000...' Zijn vrouw Heleen vult meteen aan: 'Het zijn er veel meer. Misschien wel 400.000.'

Iedere heemkundekring heeft wel een of meer leden die foto's maken. De collectie van Janus van der Zande is wel uitzonderlijk groot en wordt nog bijna elke dag verder uitgebreid. Iedereen in Halsteren en Lepelstraat weet het: met foto's van zowel vroeger als van nu, daarmee moet je bij Janus zijn. Bij Janus en Heleen liggen in de huiskamer op de eettafel enveloppen met

foto's. Zwart-wit, duidelijk van tientallen jaren geleden. En een fotoboek van het Halsterens Mannenkoor en Halsterens Gemengd Koor. De 'oogst' van een paar dagen. Voor Janus weer een klus om de belangrijkste foto's te digitaliseren en de mensen die erop staan een naam te geven.

Telkens een stukje van de Halsterse geschiedenis blootleggen

Vraag aan lezers

Dat lukt niet altijd. Met enige regelmaat plaats Janus foto's in de Halsterse Krant met de vraag of lezers hem kunnen vertellen wie er op staan. De respons daarop is meestal groot. "Op die manier wordt tekens weer een stukje van de Halsterse geschiedenis blootgelegd", zegt Janus tevreden.

Hij krijgt veel hulp van de actieve werkgroep fotografie van de Halsterse heemkundekring. Elke tweede dinsdag van de maand bekijken leden ervan de nieuwe aanwinsten en vertellen die wat zij ervan weten. De animo voor deze bijeenkomsten is groot. Er komen dan niet alleen mensen van de werkgroep. Janus: "We krijgen telkens toch wel 30 tot 35 bezoekers. Onder hen steeds meer vrouwen. Het gaat niet alleen om mensen die veel van Halsteren weten, maar ook komen er mensen die op deze manier Halsteren beter willen leren kennen." ▶

Leden van de fotowerkgroep mogen elke maand foto's naar Janus sturen. Van hen komen drie of vier foto's terecht in de ruime collectie die bij de nieuwjaarsreceptie wordt gepresenteerd. Het publiek mag tevoren de mooiste foto's uitkiezen. Dat levert dan de foto van het jaar op. Sinds de tijd van corona worden daarvoor alle foto's geplaatst in de Halsterse Krant. Over de kwaliteit is Janus dik tevreden. "Er zitten een paar hele goede fotografen in de werkgroep."

► Een publieksjury beoordeelt tijdens de nieuwjaarsreceptie de inzendingen bij de keuze van de foto van het jaar. (foto Janus van der Zande)

Verder gebruikt Janus zijn enorme fotocollectie voor presentaties in het Halsterse heemhuis, het onderkomen en museum van Halcherth. Niet een paar presentaties, maar zeker vijftien tot twintig per jaar. Elke presentatie heeft een thema en bij elk onderwerp kiest Janus de passende foto's.

Ook mensen die foto's van Halsteren en Lepelstraat van vroeger zoeken, weten Janus te vinden. Voorbeeld: de Stichting Herdenking Watersnoodramp wil nieuwe borden zetten op plaatsen die aan de Watersnoodramp van 1 februari 1953 herinneren. Daarnaast komt van elke plek een uitgebreide beschrijving met foto's op internet. Het is in Halsteren haast vanzelfsprekend dat voor het fotomateriaal een beroep op Janus wordt gedaan.

Het is haast vanzelfsprekend een beroep op Janus te doen

Kloppend hart

Of Janus het druk heeft? Hij en zijn vrouw Heleen vormen in feite het kloppend hart van de Halsterse heemkundekring. Ze zitten allebei in het bestuur. Heleen is secretaris, Janus penningmeester en allebei voeren ze diverse werkgroepen aan. Heleen heeft bijvoorbeeld de werkgroep kantklossen onder haar hoede. Zelf is ze daar graag mee bezig. In huize Van der Zande zijn tal van mooie werkstukken van haar te vinden.

Terug naar het fotoarchief van Janus. Hij denkt dat hij rond 1980 is gestart met verzamelen en het zelf maken van foto's om de veranderingen in de eigen omgeving vast te leggen. Hij was administrateur van het bejaardenhuis St. Elisabeth in Halsteren toen iemand daar in 1983 een diaprojectie hield. De bezoekers waren enthousiast. Voor Janus een signaal om zelf aan een collectie te beginnen.

Met het laten zien van zijn foto's begon Janus rond 2007 toen de A4 van Halsteren naar Steenberghe werd aangelegd. Janus kwam net uit het ziekenhuis, was aan het opknappen en maakte vanuit de auto met zijn pas gekochte digitale camera foto's van de werkzaamheden. Daarmee hield hij wat later in Halsteren zijn eerste foto-expo.

Groeiend bestand

Janus gaat nog voortdurend op pad om foto's te maken. Zijn eigen collectie groeit en die van de Halsterse heemkundekring zelf ook. Alle schenkingen, waaronder foto's, moeten goed worden vastgelegd. Volgens Janus hoeven mensen hun foto's niet af te staan als ze dat niet willen. "Als we ze mogen kopiëren zijn we ook al tevreden."

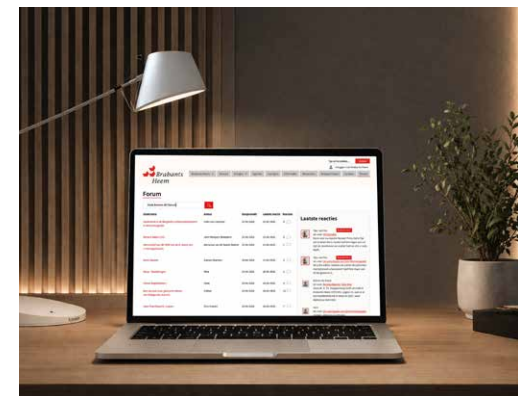
De foto's die binnenkomen worden door Janus scherp geselecteerd. Niet alles is bruikbaar. "Het selecteren is niet altijd eenvoudig", zegt Janus. "Als de een iets mooi vindt, denkt de volgende er mogelijk anders over. Na de selectie moet je foto's digitaliseren en determineren. Vastleggen waar het om gaat. Namen zoeken van de mensen die erop staan. Ik doe veel zelf, maar heb gelukkig daarbij veel hulp." Janus heeft het er druk mee, maar hoopt wel dat mensen uit de fotowerkgroep in de toekomst wat meer van hem gaan overnemen. ■

🏠 *De molen van Halsteren is een dankbaar onderwerp voor de fotografen die meedoen aan de wedstrijd om de foto van het jaar. (foto Janus van der Zande)*

Forum: nieuwe functie op website Brabants Heem

Op de website van Brabants Heem en op facebook is steeds het laatste nieuws te lezen. De website is sinds kort onder de naam Forum uitgebreid met een discussieplatform voor heemkundekringen en erfgoedorganisaties.

Het is een plaats voor uitwisseling van ervaringen en voor het stellen en beantwoorden van vragen. Kort gezegd: het Forum werkt als een online ontmoetingsplaats waar bezoekers kennis, vragen en ervaringen met elkaar kunnen uitwisselen.

Hoe werkt het Forum?

Op het Forum kun je vragen stellen, ervaringen delen en deelnemen aan discussies met andere leden.

- Registreer of log in om berichten te kunnen plaatsen.
- Kies een onderwerp dat past bij je vraag of bijdrage.
- Start een nieuw topic of reageer op een bestaande discussie.
- Andere leden kunnen reageren, waardoor een gesprek ontstaat.
- Je kunt je eigen berichten later vaak nog aanpassen of aanvullen.

Het Forum is te vinden op: www.brabantsheem.nl/forum

Op de website van Brabants Heem en op facebook is steeds het laatste nieuws te lezen. Tevens meldt de agenda op deze site de activiteiten van Brabants Heem en van de heemkundekringen/erfgoedorganisaties.

www.brabantsheem.nl

www.facebook.com/brabantsheem ■

De verborgen geschiedenis van seksueel geweld

door Geurt Franzen

Het BHIC (Brabants Historisch Informatie Centrum) in Den Bosch geeft jonge historici graag een duwtje in de rug. Daarvoor heeft het twee 'fellowships' in het leven geroepen. Op 19 maart startte een nieuwe serie 'fellows' en gaven twee onderzoekers die hun project hadden afgerond, Marinka van Dijk en Stef Coenen, een presentatie.

Jonge onderzoekers mogen zo een tijdje grasduinen in de rijk gevulde archieven. Ze mogen gebruikmaken van alle faciliteiten en worden geholpen door experts. Als tegenprestatie wordt van hen verwacht dat ze de bevindingen in de vorm van artikelen en een presentatie delen.

Seksueel geweld

Marinka van Dijk (23) bestudeerde de verslagen van 137 rechtszaken uit de archieven van de rechtbanken van Den Bosch en Breda en het gerechtshof in Den Bosch. Ze vonden plaats tussen 1850 en 1925.

◀ Presentatie van de onderzoeken.

De rode draad: elke verdachte had zich vergrepen aan een meisje of vrouw. Waarom ze zich in deze ernstige misdrijven verdiepte? Ze wilde inzicht krijgen in de positie van die vrouwen tijdens de rechtszaak. Werden zij geconfronteerd met vooroordelen? En hoe zat het met de daders? Waren het onbekenden die plotseling uit de bosjes sprongen of mannen uit de familie of kennissenkring? En wat deden eventuele getuigen? Optreden? Of keken ze de andere kant op?

Toen en nu

Van Dijk studeerde aan de Radboud Universiteit 'Geschiedenis en Actualiteit'. Dat laatste verklaart mede waarom het

onderwerp seksueel geweld haar thema werd. Seksueel geweld is immers van toen én, helaas, van nu. Er zijn bijna dagelijks nieuwsberichten over seksueel geweld en als de daders BN'ers zijn – Ali B, Borsato – wordt ons geen detail bespaard. In het verleden was het echter een taboe, een weinig besproken

Nu geen detail bespaard, in het verleden een taboe

onderwerp. Daarom noemt Van Dijk het ook 'verborgen geschiedenis'.

Met haar onderzoek heeft ze een tipje van de sluier willen oplichten. Ze had, voordat ze haar onderzoek begin, het idee dat vooral jonge meisjes het slachtoffer waren. Maar de data gaven een ander beeld. De meeste slachtoffers waren ouder dan 16, vaak ook gehuwde vrouwen. Wat niet betekende dat er geen jonge kinderen slachtoffer werden van verkrachting of een poging daartoe: 19 van de 137 gevallen waren nog geen 12 jaar oud.

Verzetten

In de 19e eeuw werd onder verkrachting, of een poging daartoe, een vorm van seksueel geweld verstaan waarbij het duidelijk was dat de vrouw of het meisje zich tot het uiterste had verzet. Passieve weerstand werd al gauw gezien als verleiding van de kant van de vrouw. Ook werd er bijna vanzelf van uitgegaan dat de dader een onbekende was. De gevallen die voor de rechter kwamen, waren waarschijnlijk een topje van de ijsberg. ▶

Marinka van Dijk.

Schaamte was een belangrijke reden voor een vrouw om de verkrachting te verzwijgen en het bewijs leveren was erg lastig. Veel verkrachtingen gebeurden niet op donkere bospaadjes of duistere steegjes in de stad, maar overdag in de buitenlucht. Meisjes die het vee hoedden, vrouwen die alleen op het land aan het werk waren, waren het vaakst slachtoffer. In de meeste gevallen die Van Dijk bestudeerde, waren het onbekenden die zich aan de vrouwen vergrepen. Slechts in een handvol van de 137 gevallen was een familielid of kennis de dader.

Uit welke klassen kwamen daders en slachtoffers? In de onderzochte gevallen kwamen die bijna allemaal uit de arbeidersklasse. Er waren ook jonge, minderjarige mannen die zich schuldig maakten aan verkrachting. Hun jonge leeftijd werd door de rechtbank weleens meegewogen. Dan kregen ze strafvermindering. Als er getuigen waren, traden die dan resoluut op? Die indruk heeft de onderzoekster niet gekregen. Omstanders keken het liefst de andere kant op. In een enkel geval riepen ze er andere mensen bij zodat ze zelf uit de wind konden blijven. Het seksueel geweldsdelict werd als het even kan als een privékwestie beschouwd. Als de vrouw de seks niet wilde, dan moest ze dat maar beter uiten of zichzelf beter verdedigen.

Misschien keurde de getuige dat wat hij zag wel af, maar hij voelde zich vaak niet verantwoordelijk om in te grijpen. Een getuige zegt tegen de rechter, alsof het de normaalste zaak van de wereld is als hij ziet hoe een man een meisje op de grond gooit: 'Het is zeker een jongen die met dat meisje vrijen wil en ik nam er dan ook geen notitie van.'

'Krankzinnig' was een vage verzamelnaam

De 26-jarige historicus **Stef Coenen** uit Oeffelt heeft zich als fellow bij het BHIC beziggehouden met *disability history*. Dat bestudeert hoe mensen met een handicap door de maatschappij werden uitgesloten, geïnstitutionaliseerd of gemedicaliseerd. Coenen heeft zelf een fysieke beperking (chronische pijn) en dat verklaart zijn bijzondere belangstelling. 'Het is belangrijk om stil te staan bij mensen uit het verleden die ook met beperkingen leefden. Zodat iedereen kan zien dat wij, mensen met een beperking, er ook altijd zijn geweest met onze eigen positieve en negatieve ervaringen', zei hij op 19 maart.

De historicus, in 2022 nog uitgeroepen tot Jonge Historicus van het Jaar, stortte zich op de dossiers van twee psychiatrische inrichtingen. Dat waren het Rijks Krankzinnigen Gesticht (RKI) in Grave (geopend in 1898) en dat in Woensel (1918).

In die tehuizen werden psychiatrische patiënten opgenomen, maar dat begrip werd ruim uitgelegd. Ook dementerenden woonden er en mensen met het syndroom van Down. Ten slotte ook lieden die wat op hun kerfstok hadden en door de rechter niet-toerekeningsvatbaar waren verklaard. In Grave woonden alleen vrouwen.

Stef Coenen.

Perspectief

Als er in de geschiedschrijving al aandacht aan psychiatrische patiënten werd besteed, was dat altijd vanuit het oogpunt van de medische behandeling. Het perspectief van de patiënt werd genegeerd. Hoe ervoeren de bewoners hun vaak niet vrijwillige opsluiting? Hoe was het om ver weg van je familie te wonen? Die vragen vormden voor Coenen de kern van zijn onderzoek. Hij kwam er al snel achter dat de honderden dossiers dat antwoord niet gaven. 'Sommige dossiers waren zo goed als leeg, andere bevatten vele pagina's, maar dat waren allemaal notities van behandelaren.' Hij trof nauwelijks brieven of dagboekantekeningen aan. De dossiers beschreven de medische optiek, maar hij was op zoek naar snippers van de mensen zelf. Dat weerhield hem er niet van door te gaan. De dossiers gaven hem inzicht in de leefomstandigheden van de bewoners en de therapieën en gaven heel soms toch een inkijkje in het zielenleven van de patiënt. De bewoners van een RKI genoten geen enkele vorm van privacy. In Grave sliepen de vrouwen met tien tot twintig personen op dezelfde zaal. Daar stond ook het bed van de verpleegster die de boel in de gaten hield. Ook overdag werden de bewoners continu in de gaten gehouden. De behandelingen stelden niet veel voor. Er waren slaapkuren en er was elektroshocktherapie. Medicijnen bestonden nog niet.

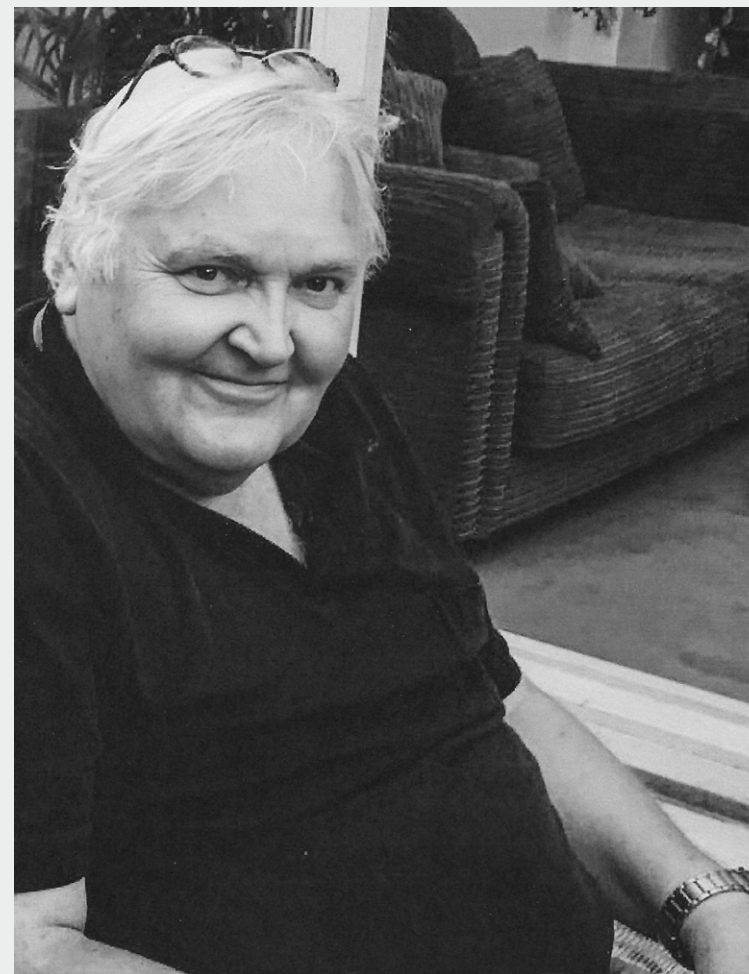
Dwangjuk

Patiënten die als 'moeilijk' werden vastgebonden in een dwangjuk. En er was arbeidstherapie. In Grave vulden de bewoonsters zakjes met kleurpotloden. Zodat ze toch wat omhanden hadden. Veel baat had het allemaal niet zodat veel bewoners decennialang in zo'n tehuis verbleven en een psychiatrische patiënt geruisloos geriatrisch patiënt werd.

Eén van de weinige dossiers die Coenen wat meer inzicht gaven in de persoon zelf, was dat van de ongehuwde Bep die in 1945 als 20-jarige werd opgenomen. Ze leed aan een ernstige vorm van schizofrenie, was onhandelbaar en agressief en slaagde er een keer in te ontvluchten waarna ze stomdronken weer werd opgepakt. In een brief schreef ze dat ze de hoofdverpleegster niet kon uitstaan. Toen ze eten op de grond had gegooid, werd ze onder spanlakens vastgebonden in haar bed. ■

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Ben Nienhuis van BWC Pictures

In Memoriam Theo Cuijpers (1949-2026)

door Henk Hellegers

Met verdriet en tegelijkertijd dankbaar voor zijn grote inzet hebben Brabants Heem en onze heemkundekringen afscheid genomen van ons bestuurslid Theo Cuijpers.

Door een hardnekkige infectieziekte was Theo al enige tijd opgenomen in het ETZ in Tilburg. Maar als altijd bleef Theo positief en optimistisch. “Komt allemaal best goed, en ja hoor, op 6 mei ga ik de jubilerende heemkundekring De Lange Vonder wel huldigen met het 75-jarig bestaan”, zei Theo in het laatste telefoongesprek dat ik enkele dagen voor zijn overlijden met hem had. En een bezoekje vond hij wel fijn: “want ’t is allemaal wel wat saai in zo’n ziekenhuis”. Het kwam er helaas niet van want op de dag van onze afspraak ging Theo door een nieuwe infectie ineens snel achteruit en is hij overleden.

Passie

Brabants Heem gaat Theo missen. Maar ook veel andere organisaties in het erfgoedveld. Want één ding staat zo vast als een huis: zijn passie voor heemkunde en geschiedenis. Zijn activiteiten waren daar ook naar. Bij verschillende erfgoedorganisaties was Theo betrokken en actief. Van huis uit historicus en leraar geschiedenis verruilde Theo in 2009 bij een scholenfusie zijn docentschap voor een ondersteunende functie bij Erfgoed Brabant, dat ontstaan was na een aantal fusies in de Brabantse erfgoedwereld. Tot aan zijn afscheid in 2013 was de ondersteuning van heemkundekringen een belangrijk deel van zijn takenpakket.

Brabants Heem was blij dat Theo na zijn pensionering bereid was bestuurslid van Brabants Heem te worden. Een functie die hij tot aan zijn overlijden op 3 maart met veel plezier en passie bekleed heeft. Theo was een trouw bezoeker van de vergaderingen en dan toonde hij zich een echte Brabander, want het Brabants kwartierke nam Theo best serieus. Hij was bestuurlijk actief voor en medeorganisator van activiteiten bij de Knippenbergprijs en de ontmoetingen met de Belgen bij Kempens Geheugen. Hij ging graag naar de heemkundekringen en erfgoedbijeenkomsten toe.

Dat zijn fysieke mobiliteit de laatste jaren afnam vond hij geen serieuze belemmering. Met zijn rollator maakte hij het er beste van. Je mocht ook altijd een beroep op hem doen om een draaginsigne aan een verdienstelijk heemkundige of een prijs uit te reiken en een jubilerende kring te huldigen. Bij veel heemkundekringen was Theo een graag geziene gast.

Theo's passie voor heemkunde en geschiedenis

En dat was niet alleen omdat Theo in de omgang een plezierig en sympathiek persoon was, maar beslist ook door zijn grote kennis van en ervaring in het erfgoedveld. Theo dacht graag mee over kwesties, ging ontspannen om met problemen en was altijd bereid organisatorisch en inhoudelijk een bijdragen te leveren. Hij schreef graag over geschiedenis. Helemaal in de geest van Theo kregen we bij de afscheidsceremonie in het Jan van Besouwhuis zijn boek “De Zevenburger Saksen en hun geschiedenis” mee dat Theo schreef op basis van zijn bezoeken aan Transsylvanië.

Bloemrijk

Van interviews met heemkundekringen voor het blad In Brabant maakte Theo iets moois. Op een aansprekende en bloemrijke manier schetste hij dan de geschiedenis en het onlosmakelijk daarmee verbonden wel en wee van een kring. Ondanks dat Theo in 2022 als lid van de redactie van In Brabant stopte, gingen zijn artikelen gewoon door. Bij die gelegenheid bedacht In Brabant hem zelf met een artikel. Een mooi eerbetoon aan Theo, een verhaal over zijn meters aan publicaties, over zijn functies en inzet voor erfgoed, heemkunde en geschiedenis. Nee hoor,

Theo hoefde niet achter de geraniums, hij had nog allerlei ideeën om over onderwerpen te schrijven. En ook nu nog, januari 2026, een week of zes voor zijn overlijden, zat Theo op onze jaarlijkse Heidag nog volop ideeën voor de toekomst van Brabants Heem. Mede dankzij Theo zit Brabants Heem inderdaad nog vol plannen voor de toekomst van de heemkunde in Brabant. Maar het is wrang dat dit een toekomst zonder Theo is. Het artikel over zijn afscheid van In Brabant in december 2022 begon met: “Voor de redactie en voor trouwe lezers is dat even wennen”. Maar aan dit afscheid van Theo valt niks te wennen, het is plotseling en voor altijd. Brabants Heem en de heemkundekringen zijn Theo dankbaar voor zijn grote inzet voor de heemkunde en regionale geschiedenis.

We zullen Theo missen. Maar dat geldt in nog veel grotere mate voor zijn beide dochters, de beide kleinkinderen en allen, die hem dierbaar en nabij waren. We hopen dat de vele mooie herinneringen aan en verdiensten van Theo hen tot troost zullen zijn.

Theo hoefde niet achter de geraniums

Het Lint van de Langstraat

door Henk Hellegers

Een bijzondere vorm van samenwerking op erfgoedgebied is de brochure "Het Lint van de Langstraat". Erfgoedinstellingen in de Langstraat hebben de handen ineen geslagen om met deze brochure de aandacht te vragen voor de cultuurhistorische kenmerken van de streek.

◀ *Namens de initiatiefnemers overhandigen Karel Loeff (Heemschut) en Job van Dooren (Vereniging het Vlijmense Lint) de brochure aan de wethouders Hofkens (Geertruidenberg), Meesters (Heusden) en Klerkx (Waalwijk). (Foto Henk Hellegers)*

De commissie Noord-Brabant van Heemschut, Vereniging het Vlijmense Lint en de heemkundekringen en historische verenigingen in het gebied pleiten voor meer aandacht van de gemeentebesturen en provincie voor de oude lintweg, die door deze gemeenten loopt. Vanaf Raamsdonk tot aan Vlijmen is de lintweg een aaneenschakeling van dorpen en stadjes in de karakteristieke streek De Langstraat, die vroeger vooral gekenmerkt werd door het leerlooien en schoenen maken. Die dorpen en stadjes, die in de loop der eeuwen ontstaan zijn, vertellen ieder zo met de karakteristieke historische panden, arbeidershuisjes, boerderijen en landschapselementen een eigen verhaal over de streek. De wegen met klinkers, hagen en bomenrijen, waarlangs de boerderijen, huizen, kerken en voormalige leerlooierijen gebouwd zijn, vormen belangrijke cultuurhistorische waarden, die de geschiedenis van de Langstraat uitademen.

Onderbelicht

De initiatiefnemers hebben geconstateerd dat daar waar in de Langstraat de aandacht vooral gericht is op publiekstrekkingen als De Efteling, vestingstad Heusden en de Loonse en Drunense Duinen de aandacht voor het historische Lint van de Langstraat onderbelicht is. Bovendien zien ze dat cultuurhistorische waarden bedreigd worden door sloop, nieuwbouw, wijzigingen in het landschap en door infrastructuur. Daarom hebben ze de handen ineen geslagen om via de brochure de aandacht van gemeentebesturen, bewoners en instellingen in de regio te vragen voor behoud en verbetering van het Lint. Ook stippen ze met een aantal voorstellen en actiepunten de kansen aan om het unieke erfgoed van de Langstraat beter te positioneren. Ze vragen de betrokken gemeentebesturen niet alleen om meer aandacht voor het behoud van het Lint van de Langstraat, maar ook om afstemming om het Lint tot zijn recht te laten komen in het lokaal en regionaal recreatief en toeristisch beleid. Met de slogan "Het Lint verbindt" bieden de heemkundekringen en verenigingen bovendien de aanwezige kennis aan om samen met de gemeentebesturen en de inwoners van de Langstraat aan de slag te gaan. Hierbij denken ze niet alleen aan de positionering van het Lint van de Langstraat, maar ook aan inhoudelijke samenwerking bij ondermeer het gemeentelijk monumentenbeleid en het tot zijn recht laten komen van het lint in de aanloop naar de omgevingsplannen, die in 2032 gereed moeten zijn. ■

De brochure is te verkrijgen bij de betrokken heemkundekringen en historische verenigingen en bij Heemschut.

Het handmatig bevoeien van graslanden

door Ineke Strouken

Het bevoeien van graslanden is een oude landbouwtechniek die is opgenomen op de UNESCO Lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed van de Mensheid. In Brabant wordt deze techniek nog in praktijk gebracht op De Pelterheggen bij Bergeijk.

De vloeiveiden bij Bergeijk zijn halverwege de negentiende eeuw aangelegd om de arme heidenvelden vruchtbaar te maken. Nu zijn ze belangrijk als methode voor waterbeheersing en voor de bevordering van de biodiversiteit. Het hele jaar door zorgen vrijwilligers onder leiding van verschillende boswachters voor het in stand houden en doorgeven van dit immaterieel erfgoed.

🏠 *Het handmatig bevoeien van de graslanden staat op de UNESCO Lijst van Immaterieel Erfgoed van de Mensheid.*

🏠 *Joris Hurkmans, één van de boswachters van De Pelterheggen.*

Joris Hurkmans is één van de boswachters die zich inzet voor de vloeiveiden - of vloeivelden - bij Bergeijk. “De techniek van de handmatige bevoeiing is een oude landschapstechniek waarbij water uit nabijgelegen Belgische reservoirs wordt gebruikt om de weiden te bevoeien. Dit proces is seizoensgebonden en vergt veel ervaring en nauwkeurigheid. Het gaat erom goed te kijken en aan te voelen wat er moet gebeuren: moet er meer of minder water stromen, wanneer moet er gemaaid worden en hoe kan het water het beste geleid worden? Elk jaar is anders, afhankelijk van het weer en de seizoenen. Je moet echt gevoel hebben voor wat er moet gebeuren. Dat vergt veel ervaring en een goede kijk op de natuur.”

Geschiedenis

In 1850 kocht Wijnand Nicolaas Clermont 360 hectare woeste grond van Bergeijk. Deze heidegronden lagen op de Belgisch-Nederlandse grens in een uithoek van de gemeente. Hij legde er vloeiveiden op aan om de schrale grond vruchtbaar te maken en een rijke hooioogst te krijgen. In 1982 kocht Natuurmonumenten het gebied. De vloeiveiden die nog intact waren, werden opnieuw bevoeid en in 2002 voerde Natuurmonumenten een groot herstelproject uit op De Pelterheggen. Sinds 2006 wordt weer een gebied van 12 hectare bevoeid.

Dit traditionele ambacht kwam vroeger in heel West-Europa voor. Stromend water wordt via slotjes en gootjes naar de weiden gebracht, waarbij gebruik gemaakt wordt van de natuurlijke stroming en de zwaartekracht. Dat bevordert de grasgroei en verhoogt dus de hooiopbrengst. Door de intrede van kunstmest en het gebruik van zwaardere machines die een drogere ondergrond vergen, raakte deze manier van bevoeien uit de mode. Afvoeren en ontwatering werden de maatstaven van het waterbeheer.

Tegenwoordig willen we water juist weer langer vasthouden en leert deze techniek ons hoe ze dat vroeger deden. Ondanks dat deze techniek tijdrovend is, draagt het bij aan een rijke diversiteit aan plantensoorten, libellen en bodemleven. Omdat het water langer in het gebied blijft en langzaam uit het gebied gaat, heeft dat een positief effect op het milieu en het lokale klimaat. ➤

Borgen

Het in stand houden van deze techniek is ook van cultuurhistorisch belang, aangezien het een ambacht is dat al generaties lang wordt doorgegeven. Naast het herstellen en onderhouden van het systeem worden de technieken door Natuurmonumenten vastgelegd en gefilmd. Er zijn publieksactiviteiten en kennis wordt gedeeld met collega-organisaties en andere bevoeiingssystemen. Ook zijn onderzoekers welkom en mogen meedraaien. Waar mogelijk wordt samengewerkt met de heemkundekringen en de IVN.

🏠 *Via een systeem van sloten en sluzen wordt het water over de weiden geleid.*

Een groep vrijwilligers is de drijvende kracht achter dit project. Ze hebben elke maand hun eigen taken, van het openhouden van de zeven tot het schoonmaken van de stuwen en het roosterkanaal. Daarnaast zijn er ook uitdagingen als mollen, zwijnen en bevers die het land bewerken en soms voor problemen kunnen zorgen. Het idee is om in de toekomst een Vloeiweidegilde op te richten met mensen die zich inzetten voor het borgen van het handmatig bevoeien van graslanden, zodat het ambacht behouden en doorgegeven wordt.

- *Het handmatig bevoeien van grasland is een oude landbouwtechniek, waarbij graslanden kunstmatig door stromend water bemest worden met kalk en mineralen uit rivieren, beken en bronnen. Met behulp van de kleine hoogteverschillen en een ingenieus systeem van sloten en sluisen vloeit het water over de weiden, waardoor een rijk graslandschap ontstaat.*
- *De actuele functie van het bevoeien is het behoud en herstel van de biodiversiteit, het creëren van een klimaat-robust landschap, het bergen en vasthouden van water en het verkrijgen van een kruidenrijke grasopbrengst.*

Natuurbeheer

De handmatige bevoeiing van de graslanden in Brabant is een prachtig voorbeeld van hoe traditie en natuurbeheer hand in hand kunnen gaan. Het is een uniek systeem dat de diversiteit en vitaliteit van de natuur bevordert, terwijl het ook een belangrijk onderdeel is van de lokale cultuurgeschiedenis. “Het is een eer dat deze traditie nu ook internationaal erkend wordt als belangrijk cultureel erfgoed. Het is een erkenning van de waarde van dit ambacht en de mensen die het in stand houden”, aldus Hurkmans.

De traditie van handmatige bevoeiing van de graslanden in Brabant is een voorbeeld van de rijke cultuurhistorie van Nederland. Het laat zien hoe het verleden en het heden samenkomen, en hoe tradities een belangrijke rol spelen in de bescherming en bevordering van biodiversiteit. Met de erkenning door UNESCO wordt deze bijzondere traditie nu ook internationaal erkend en gewaardeerd, een prestatie waar iedereen die bij dit project betrokken is trots op mag zijn. ■

Meer over de vloeiveiden:
www.kempentv.nl/?s=Pelterheggen

👉 *Joris Hurkmans draait een stuw open waarbij hij het water in de bovensloot laat om een bevoeiing te starten.*

De foto's bij dit artikel zijn gemaakt door Natuurmonumenten en Ineke Strouken

Verzwegen verhalen uit de bezetting

Over de oorlogsjaren in Gilze en Rijen is veel geschreven: over bombardementen, verwoestingen en oorlogsslachtoffers. Maar over collaboratie en verzet in de dorpen bleef het lange tijd stil. Juist hier, in de schaduw van een groot militair vliegveld en met een schoen- en leerindustrie in de greep van de Duitse oorlogseconomie, moesten inwoners, ondernemers en bestuurders dagelijks moeilijke keuzes maken.

In Verzwegen verhalen uit de bezetting brengt Heemkring Molenheide op basis van uitgebreid archiefonderzoek een minder bekend deel van de lokale oorlogsgeschiedenis aan het licht. Het boek laat zien hoe mensen laveerden tussen aanpassen, overleven, verzet plegen en soms samenwerken met de bezetter. Zo ontstaat een indringend en genuanceerd beeld van een gemeenschap waarin de grens tussen 'goed' en 'fout' vaak minder scherp bleek dan direct na de bezetting werd gedacht.

De Tweede Wereldoorlog roept tot op de dag van vandaag sterke emoties op. Dit blijkt uit de discussie rondom het openstellen van het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR). Moet dit grootste oorlogsarchief van Nederland nu wel of niet online door iedereen te doorzoeken zijn? Al voordat deze vraag actueel werd, is historische vereniging Heemkring Molenheide ruim drie jaar geleden gestart met een verkennend onderzoek.

De grens tussen 'goed' en 'slecht' bleek minder scherp

De schrijvers wilden weten of er sprake was van samenwerking (collaboratie) met de Duitse bezetter in de gemeente Gilze en Rijen.

Gedurende het onderzoek is besloten om behalve het onderwerp collaboratie ook het verzet in beschouwing te nemen. Beide verschijnselen bleken verband te houden; ze vormden niet zelden twee kanten van dezelfde medaille. De drie samenstellers hebben geprobeerd zo genuanceerd mogelijk te schrijven over de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog, als het gaat om collaboratie en verzet in Gilze en Rijen. Direct na de oorlog werden enkel de tegengestelde termen 'goed' en 'fout' gebruikt. Het boek beschrijft ook het enorme grijze gebied daartussen. ■ Personen die betrokken waren bij collaboratie zijn overwegend in algemene termen omschreven.

Ook het verzet is in beschouwing genomen

'Verzwegen verhalen uit de bezetting' is geschreven door Kees van der Heijden, John M. Stienen en Bert Wagemakers. Het boek is voor € 17,50 verkrijgbaar bij Bruna in Rijen en bij Thuis bij Hapers in Gilze. Het is ook te bestellen via de webshop op: www.heemkringmolenheide.nl/webshop

De volgende Koerier

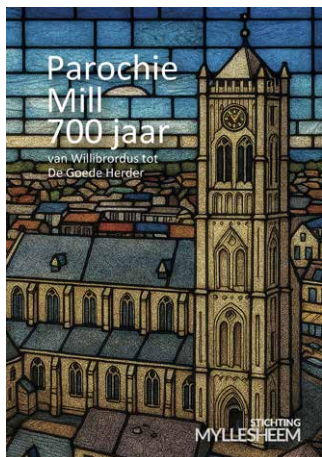
De volgende Koerier van Brabants Heem verschijnt in september 2026.

Hebt u kopij voor dat nummer of onderwerpen voor de agenda, stuur die dan vóór **maandag 24 augustus 2026** naar tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's en illustraties graag minimaal 2 MB groot in JPEG-formaat, los en dus niet in een tekstbestand geplaatst.

Indien van toepassing plaatsen we de teksten ook op de website van Brabants Heem, www.brabantsheem.nl en op www.facebook.com/brabantsheem

700 jaar parochie in Mill

Heemkundestichting Myllesheem uit Mill heeft de 700-jarige geschiedenis van de parochie in Mill beschreven in het boek 'Parochie Mill 700 jaar, van Willibrordus tot De Goede Herder'. De heemkundestichting heeft dat in nauwe samenwerking met de parochie gedaan.

Myllesheem verzamelde de afgelopen periode een schat aan informatie, verhalen en historisch beeldmateriaal. Dat resulteerde

in een indrukwekkend boek van 288 pagina's waarin de rijke geschiedenis van 700 jaar parochie Mill uitgebreid wordt belicht.

Tijdens onderzoek in de parochiearchieven werd een unieke vondst gedaan en werd de verloren gewaande stichtingsbrief uit 1326 teruggevonden. De stichtingsbrief beschrijft de formele goedkeuring van de afscheiding van de Millse parochie en van de moederkerk Boxmeer. Het document verkeert nog in een opmerkelijke goede staat en is zelfs nog voorzien van het originele lakzegel.

In het boek worden de oude gebruiken van de katholieke kerk beschreven en de invloed die de kerk op de gemeenschap van Mill heeft gehad. Voor jong en oud zal dit tal van herinneringen oproepen of nieuwe feiten aan het licht brengen. ■

Het boek is te koop voor € 30,- en verkrijgbaar bij Schipperheijn Primera in Mill en op woensdagen van 9.30 uur tot 11.30 uur in de heemkamer in het souterrain van Myllesweerd in Mill.

'Verdwenen' Brabants Heemtrofee terug in West-Brabant

De wisseltrofee, na 20 jaar weer teruggevonden. Henk Hellegers overhandigde de trofee aan Bart Mariën van De Vierschaer. (foto Adriëne Hermans)

door Henk Hellegers

Op de algemene ledenvergadering van de Wouwse heemkundekring De Vierschaer heeft Henk Hellegers op 27 februari de verloren gewaande Brabants Heemtrofee terug naar West-Brabant gebracht.

Brabants Heem stelde in 1990 de wisseltrofee beschikbaar voor de winnaars van de heemquiz, die de kringen in West-Brabant nog steeds jaarlijks houden. Steeds werd de trofee door de winnaar van het vorige jaar aan het einde van de quizavond overgedragen aan de heemkundekring, die dat jaar gewonnen had. Tot 2007 toen De Vierschaer de wisselbeker overgaf aan heemkundekring De Honderd Hoeven. Het jaar nadien bleek de trofee onvindbaar en was het een raadsel waar die gebleven was. ▶

Opruiming

Bijna twintig jaar bleef het raadsel van de als verloren beschouwde trofee bestaan. Totdat uitgerekend de voorzitter van Brabants Heem zelf de beker terug vond in de Citadel van Den Bosch.

Jaren geleden had Brabants Heem al eens grote opruiming gehouden van de bij Erfgoed Brabant opgeslagen oude spullen, boeken en archieven. Afgelopen najaar verhuisde Erfgoed Brabant van het vroegere provinciehuis aan de Waterstraat naar de Citadel in Den Bosch. Na een bespreking met Erfgoed Brabant-bestuurder Patrick Timmermans attendeerde deze Henk eind januari op een paar bij de verhuizing nog tevoorschijn gekomen grote dozen met boeken en oude spullen van Brabants Heem met de vraag of die afgevoerd konden worden. Een daartussen verborgen trofee prikkelde de nieuwsgierigheid van Henk. Op de voet van de trofee waren 18 plaatjes aangebracht van heemkundekringen uit West-Brabant en het plaatje 'wisseltrofee aangeboden door Stichting Brabants Heem'.

Eén appje naar Wouw was voldoende om de geschiedenis van de trofee te achterhalen. Niet zozeer het feit dat De Vierschaer in 2008 voor een nieuwe wisselbeker zorgde, maar wel dat De Vierschaer maar liefst acht van de achttien keer de regionale quiz gewonnen heeft was reden om de wisseltrofee in Wouw een nieuwe bestemming te geven en over te dragen aan voorzitter Bart Mariën van De Vierschaer. ■

Grote dozen met oude boeken kwamen tevoorschijn

De Vierschaer won acht keer de regionale quiz

Onderscheidingen Brabants Heem

Vele verdienstelijke (bestuurs) leden van heemkundekringen en erfgoedorganisaties die zijn aangesloten bij stichting Brabants Heem hebben daarvoor erkenning en waardering gekregen in de vorm van een onderscheiding van Brabants Heem.

▲ Tjeu van Ras overhandigt het beeldje van Pastoor Binck aan voorzitter Guido Klessens (rechts) van De Lange Vonder. (foto Willie van der Rijt/heemkundekring De Lange Vonder)

Beek en Donk

Heemkundekring De Lange Vonder uit Beek en Donk heeft het beeldje van Pastoor Brinck ontvangen. De kring viert dit jaar haar 75-jarig bestaan. Het beeldje werd tijdens een feestelijke bijeenkomst van leden van de kring overhandigd aan voorzitter **Guido Klessens** van de kring door Tjeu van Ras, bestuurslid van Brabants Heem.

De Lange Vonder werd in een tijd opgericht, dat heemkunde werd beoefend door een nog kleine groep mensen. Tijden veranderen, zo stelde bestuurslid Van Ras. Heemkunde is populair geworden onder een veel bredere kring van mensen. Heemkunde is ook dichter bij die mensen gebracht. Een verbinding waar volgens hem een heemkundekring als De Lange Vonder een mooi voorbeeld van is. "Kijk naar de activiteiten en je ziet hoe het verleden en heden van Beek en Donk bijeen worden gebracht," aldus Van Ras. ➤

Eersel

Tijdens de jaarvergadering van de Heemkundige Studie Kring de Acht Zaligheden in Eersel zijn twee leden onderscheiden..

Leo Spanjers werd verrast met het zilveren draaginsigne van Brabants Heem voor zijn vele archief werkzaamheden. Voor de kring heeft hij een zestal terabyte schijven vol gemaakt met foto's van dossiers in de doop- trouw- en begrafenisboeken, notarisakten (1812-1940), schepenakten (1524-1810), kadasterkaarten (1832-1920), perceelsbeschrijvingen (1535-1905), gemeentearchieven Duizel en Steensel en Eersel en tenslotte het archief van de Mariakapel van 1464 tot 2000. Naast het zilver kreeg Leo als dank een facsimile van de Bijbel van Jacob Van Maerlant.

Zilveren jubilaris **Winfried Thijssen** heeft als historicus 25 jaar zijn aandeel geleverd aan het "boven water" brengen van recente en oude historie en digitaal beschikbaar gemaakt voor de kring. Daarnaast heeft hij als bestuurslid zijn steentje bijgedragen aan een heemkundig bestendig beleid. Hij werd door de voorzitter daarom geprezen en kon hem het zilveren draaginsigne van Brabants Heem opspelden. Namens de kring kreeg ook hij de bijbel van Jacob van Maerlant.

▲ *Leo Spanjers.*
(foto Heemkundige Studie Kring De Acht Zaligheden)

▲ *Winfried Thijssen.*
(foto Heemkundige Studie Kring De Acht Zaligheden)

Nieuw-Vossemeer

Herman Meijer (1946), lid van heemkundekring Ambachtsheerlijkheid Nieuw-Vossemeer heeft uit handen van voorzitter Marc van Tienen van de kring het zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem ontvangen.

Herman Meijer heeft vanaf 2008 de taak van penningmeester van de Heemkundekring op zich genomen. Als bestuurslid was hij actief betrokken in de exploitatie en het beheer van het A.M. de Jongmuseum en hij was gastheer in het museum. Jarenlang heeft Herman Meijer namens het A.M. de Jongmuseum opgetreden als coördinator in het Jet en Jan-project. Herman Meijer heeft in 18 jaar veel bijgedragen aan de professionalisering van het A.M. de Jongmuseum. De functie van penningmeester heeft Herman Meijer na 18 jaar beëindigd, hij blijft wel als algemeen bestuurslid betrokken bij de Heemkundekring Ambachtsheerlijkheid.

Sint-Oedenrode

Willem van Liempt, de conservator van Museum voor Brabantse Mutsen en Poffers in Sint-Oedenrode is onderscheiden met het zilveren draaginsigne van Brabants Heem. Hem werden de versierselen opgespeld door de voorzitter van Heemkundige Kring De Oude Vrijheid Cor van Laarhoven en de daarbij behorende oorkonde uitgereikt.

Willem richt tentoonstellingen in, registreert, documenteert en digitaliseert de collectie en is elke keer weer blij met nieuwe aanwinsten, die hij trots etaleert in een aparte vitrine in het museum. ▶

▲ *Herman Meijer.*
(foto collectie heemkundekring Ambachtsheerlijkheid Nieuw-Vossemeer)

▲ *Willem van Liempt. (links)*

Hij weet alles over streekdrachten en heeft als lid van de Nederlandse Kostuumvereniging in Nederland een groot netwerk van deskundigen op dit terrein.

Hij restaureert vakkundig museumobjecten, en onderhoudt en archiveert de museale stukken. Sinds 2011 is Willem van Liempt als (vrijwillig) conservator werkzaam in het Museum van Brabantse Mutsen en Poffers in Sint-Oedenrode.

Museumobjecten die vuil en/of kapot zijn worden op voorbeeldige wijze gerestaureerd. Van de objecten worden in de vitrines de maaksters en de draagsters vermeld en Willem spant zich in originele foto's te bemachtigen. Tijdens de rondleidingen in het museum vertelt hij honderduit over de herkomst, de soorten mutsen, poffers en sieraden.

Deurne

Jos Thijssen heeft het zilveren insigne van Brabants Heem opgespeld gekregen door door Antoine van Baars, voorzitter van Heemkundekring H.N. Ouwering in Deurne. Tijdens een algemene ledenvergadering nam Thijssen afscheid als secretaris. Voorzitter Antoine van Baars speldde hem de onderscheiding op, als blijk van waardering voor zijn grote inzet voor de heemkundekring en het behoud van het lokale historische erfgoed.

Eerder al had Thijssen al aangekondigd dat hij nog één jaar aanblijft als bestuurslid. In dat jaar wil hij fungeren als vraagbaak en mentor voor zijn opvolger als secretaris, Martien van Rijt, en voor de overige bestuursleden die nog maar enkele jaren actief zijn.

🏠 *Jos Thijssen.*

🏠 *Tinie Vlassak.*

Budel

Tinie Vlassak uit Budel heeft het zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem ontvangen. Tinie Vlassak is bij Erfgoedvereniging De Baronie van Cranendonck al lange tijd actief. In 1994 werd zij lid van het bestuur en in 1995 werd zij zowel voorzitter als secretaris van de kring. Zij loodste de vereniging op een voortreffelijke wijze door een lastige periode totdat het secretariaat in 1999 door een ander bestuurslid werd overgenomen. Tot en met 2002 bouwde zij als voorzitter de vereniging verder uit totdat er een stevig fundament onder lag. Jarenlang was en is zij nog steeds lid van de Werkgroep Archeologie. Vanaf 2012 is Tinie Vlassak actief redactielid van kwartaaluitgave De Aa-kroniek. Onlangs heeft ze aangegeven daarmee te stoppen.

Udenhout

Scheidend bestuurslid **Annie van Roessel-Kolen** van heemkundekring De Kleine Meijerij heeft uit handen van Wil van Pinxteren het zilveren draagsinsignes met oorkonde van Brabants Heem ontvangen.

Annie is vanaf 1989 onafgebroken lid geweest van het bestuur van De Kleine Meijerij. Om gezondheidsredenen heeft ze moeten melden dat ze stopt als bestuurslid. Met enthousiasme heeft zij zich altijd ingezet voor het behoud van heemkundig erfgoed en de beoefening van de heemkunde in het Brabantse en in het werkgebied van de Kleine Meijerij in het bijzonder. Zij was, gezegend met een goed geheugen, sowieso een vraagbaak voor eenieder die iets wilde weten over het verleden van Udenhout, Biezenmortel en Helvoirt. Annie was tevens lid van de schrijversgroep van erfgoedcentrum 't Schoor te Udenhout.

🏠 *Annie van Roessel-Kolen.*

(foto heemkundekring De Kleine Meijerij)

Langenboom

Piet Willems, ruim 25 jaar bestuurslid van heemkundevereniging Felix Walter Langenboom, is onderscheiden met de zilveren draaginsigne van Brabants Heem. De onderscheiding werd uitgereikt door Tjeu van Ras, bestuurslid van Brabants Heem.

Piet Willems is ruim 25 jaar bestuurslid van Heemkundekring 'Felix Walter' Langenboom en daarmee zeer verdienstelijk geweest voor de vereniging. Hij heeft een database opgezet voor de bidprentjes/gedachtenisprentjes verzameling. Deze heeft hij ook al die jaren onderhouden. Veel activiteiten in het dorp heeft hij op foto en film vastgelegd. Oud filmmateriaal heeft hij bewerkt tot bruikbare filmpjes om te vertonen tijdens bijeenkomsten en activiteiten. Aan de hand van foto- en filmmateriaal over het dorp verzorgt hij quizzen over de geschiedenis van Langenboom.

Met zijn muzikale talenten heeft Piet jarenlang samen met zijn broer en enkele anderen de Liederen- en Tafel verzorgd. Bovendien is hij lid van 2 koren.

Standaardbuiten

Bij zijn afscheid als penningmeester van Heemkundekring 't Sandt daer buyten is **Cees Heck** onderscheiden met het zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem.

Cees werd in 2007 lid van het bestuur en in 2009 trad hij aan als penningmeester. Tot 11 april 2026 heeft hij die functie vervuld. Cees was daarnaast beheerder van het clubgebouw van de heemkundekring, presentator van menig jaarlijkse heemquiz, redacteur van het verenigingsblad de Sandtloper en samensteller van de PowerPoint- presentaties met onder andere het secretariael en financieel jaarverslag. Cees Heck blijft aan als bestuurslid.

▲ Piet Willems.
(foto Tjeu van Ras)

▲ Cees Heck.
(foto heemkundekring 't Sandt daer buyten)

Lith

Voor hun verdiensten voor de heemkunde in de Maasdorpen Lith en Brabant spelde voorzitter Henk Hellegers van Brabants Heem het zilveren draaginsigne van de stichting op bij Carla Heeren - van den Berg, Jeanne Eikelenboom - van Amstel en Diny van Rooij - van Dijk.

◀ Drie gedecoreerden met links Carla Heeren- van den Berg, in het midden Jeanne Eikelenboom-van Amstel en rechts Diny van Rooij- van Dijk.

Carla Heeren - van den Berg is al bijna 20 jaar actief voor Maasdorpen Lith en vanaf 2020 secretaris. Ze bedacht bij de herindeling met Oss in 2010 365 teksten voor speelkaarten om de nieuwe gemeente beter te leren kennen en had vanaf die tijd de eindredactie van een groot aantal boeken en wandelroutes van de kring, is bedenker en webmaster van de vernieuwde website en betrokken bij de organisatie van tentoonstellingen en de activiteiten op de open monumentendagen.

Jeanne Eikelenboom - van Amstel is al vanaf de oprichting actief voor de kring. Ze was bestuurslid en penningmeester, publiceert artikelen in het tijdschrift van de kring Maaskroniek, zette zich voor de wandelpadenroute in Lith en is een onmisbare kracht voor het archief van de kring.

Diny van Rooij - van Dijk is net als Jeanne actief bij het inventariseren en coderen van boeken en documenten en het digitaliseren van archiefstukken en foto's. Als voormalig bibliothecaris is Diny al jarenlang een dragende kracht van het archief en het opslaan in Memorix Maior. Bij allerlei activiteiten verricht ze hand- en spandiensten en bemant ze bovendien de EHBO-post. En samen zijn Jeanne en Diny ook nog eens gastvrouw van de kring tijdens de openingsuren van het archief en bij bijzondere activiteiten.

Baarle Nassau

Harry Benschop, bestuurslid van heemkundekring Amalia van Solms Baarle Nassau is onderscheiden met het zilveren draaginsigne van Brabants Heem. Tijdens de algemene ledenvergadering van de kring is de onderscheiding uitgereikt. Hij kreeg de onderscheiding vanwege zijn grote verdiensten voor de eigen heemkundekring en voor zijn inzet daarbuiten.

Harry Benschop is sinds 2011 in het bestuur actief met een tomeloze inzet, een verbindend vermogen en veel passie voor natuur, cultuur en lokale geschiedenis. Zes jaar lang heeft Harry als hoofdredacteur van het verenigingsblad Van Wirskaante een grote stempel op de inhoud en kwaliteit gedrukt. Regelmatig publiceerde Harry zélf artikelen.

🏠 *Harry Benschop (midden) met links voorzitter Herman Janssen van de heemkundekring en rechts zijn vrouw Wilhelmine Benschop. (foto heemkundekring Amalia van Solms)*

Tijdens de coronapandemie nam Harry het initiatief tot de ontwikkeling van zogenaemde 'ommetjes': wandelroutes door karakteristieke delen van de gemeenten. Harry was een drijvende kracht binnen de werkgroep 150 jaar Bels Lijntje. Daarnaast was hij medeorganisator van de tentoonstelling Loveren in de schijnwerpers en was hij betrokken bij de organisatie van de Europaweek in mei 2025.

De initiatieven van Harry leidden tot de realisatie van twee belangrijke bruggetjes in de regio: één in samenwerking met Erfgoed Hoogstraten (dat de historische Tikkenhaanweg in Castelré opnieuw toegankelijk heeft gemaakt) en een tweede bruggetje over de waterloop achter het perron van Baarle-Grens, waarmee de ondertunneling zichtbaar werd voor wandelaars.

Vessem

Martien en Lucie van Aaken, lid van De Hooge Dorpen (heemkondevereniging Vessem, Wintelre en Knegsel) zijn onderscheiden met het zilveren draaginsigne met oorkonde van Brabants Heem. Dat gebeurde tijdens de algemene ledenvergadering.

🏠 *Martien en Lucie van Aaken. (foto De Hooge Dorpen)*

Eind dit jaar komt er - na 26 jaar - een einde aan de huurperiode van de Vessemse Heemzolder. Martien en Lucie zorgen al die jaren samen voor de koffie/thee, het opruimen en afwassen. Voor en ná de lezingen en vergaderingen zorgen zij bovendien voor het klaarzetten en opruimen van de tafels/stoelen etc. Of er 10 bezoekers zijn of 100, het maakt ze niet. Zij zorgen samen dat niemand iets tekortkomt. Elke vergadering, elke lezing, elke presentatie zijn zij van de partij. Voor Martien geldt bovendien dat hij ook heel lang actief is geweest tijdens de wekelijkse heemkunde-middagen. Hij hielp dan mee aan het zorgvuldig archiveren van foto's, bidprentjes etc. Ook schreef hij in 1999 een uitgebreid genealogie-verhaal over een heel oude boerderij in Vessem waar zijn moeder geboren werd.

*Bij de jaarlijkse lintjesregen ter gelegenheid van Koningsdag 2026 zijn veel leden van heemkundekringen/erfgoedorganisaties koninklijk onderscheiden. Op de website van Brabants Heem is te lezen wie deze eer te beurt is gevallen.
www.brabantsheem.nl/koninklijke-eer-voor-erfgoedvrijwilligers*

Agenda en jubilea

2026

11 juli	Vergadering bestuur Brabants Heem
8 augustus	Uitdag bestuur Brabants heem
12 en 13 september	Brabants Erfgoed Weekend
19 september	Vergadering bestuur Brabants Heem
28 oktober	Bijeenkomst Regio Noordoost Noord-Brabant in Zeeland
3 november	Bijeenkomst regio West-Brabant in Oud Gastel
4 november	Bijeenkomst regio De Peel in Beek en Donk

Jubilea

Heemkundekring Amalia van Solms	Baarle Nassau/Hertog	Opgericht per: 8 juni 1976
Heemkundekring De Heerlyckheit Dongen	Dongen	1 augustus 1951
Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot	Oirschot	27 oktober 1951

De Koerier in 2026

De Koerier

Dit is de tweede uitgave van De Koerier in 2026. De Koerier, het kwartaalblad van Brabants Heem verschijnt vier keer, in maart, juni, september en december. Als u artikelen in dit tijdschrift gepubliceerd wilt hebben, kunt u kopij opsturen of mailen. Houd u zich wel aan de inleverdatum.

Ongeveer drie weken na de inleverdatum ligt het tijdschrift bij de kringen op de deurmat en wordt de digitale versie verzonden naar de secretariaten van de aangesloten kringen, verenigingen en stichtingen en op de website geplaatst. Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

De volgende uitgave verschijnt in september 2026. De uiterste inleverdatum hiervoor is **maandag 24 augustus 2026**.

Brabants Heem is de ondersteunende organisatie voor 127 zelfstandige Brabantse heemkundekringen en erfgoedverenigingen. De stichting organiseert in samenwerking met andere organisaties cursussen, workshops en studiedagen, zet netwerken op en geeft adviezen. Dat alles om de deskundigheid van de kringleden te bevorderen op alle terreinen waar dat nodig is. Verder stimuleert Brabants Heem nieuwe initiatieven en onderlinge samenwerking.

Website: www.brabantsheem.nl

Facebook: www.facebook.com/brabantsheem

Uitgave: Brabants Heem, Postbus 1203, 5200BG 's-Hertogenbosch.

Eindredactie: Tjeu van Ras

Kopij sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Foto's: Naamsvermelding bij de foto, overige merendeels uit collecties van de heemkundekringen.

Ontwerp: Peter van Gerwen

gerwen online en offline reclame

Drukwerk: Em. De Jong

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden veelevoudigd of openbaar gemaakt, in welke vorm ook. Hetzij elektronisch dan wel mechanisch door fotokopieën, scans of opnamen. Tenzij met voorafgaande toestemming van de uitgever. De uitgever heeft er naar gestreefd om alle copyrights in deze uitgave te regelen. Wie meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen.

De Koerier wordt verzonden naar verenigingen instellingen en particulieren. Stichting Brabants Heem wordt geacht daarvoor toestemming te hebben gekregen bij de opgave. De gegevens worden zorgvuldig beheerd en niet aan derden beschikbaar gesteld of voor andere doeleinden gebruikt. Wie wil dat zijn/haar gegevens worden verwijderd kan daarvoor een bericht sturen naar: tjeuvanras@brabantsheem.nl

Lourdesgrotten, verbeelding van volksdevotie

(foto Paul Spapens)

In heel Brabant zijn ze te vinden, zeker 120 Lourdesgrotten. En niet alleen daar, het wonder van de verschijning van Maria aan Bernadette Soubirous in 1858 in het Franse Lourdes wordt in de hele wereld herdacht met een nabootsing van de grot in Lourdes.

Paul Spapens stelde er een klein boekje van samen met als titel 'Lourdesgrotten, verbeelding van volksdevotie'. Geen complete opsomming van alle grotten in Brabant, wel een uitgebreide beschrijving van hoe dit is ontstaan. Hij gaf het boekje uit via de beheerstichting van de Kapel O.L. Vrouw ter Nood in Tilburg.

Op de foto de Mariagrot aan Kreitsberg in het dorp Zeeland, gebouwd in 1948 en herbouwd in 1978 vanwege een wegverbreding én omdat er vandalisme in het spel was. Zeeland kent nog een grot meer en een Mariarots. De twee grotten zijn gebouwd met de resten van barakken, die de Duitse bezetter in WO II gebruikte.

Het boekje is gratis verkrijgbaar bij de Kapel O.L. Vrouw ter Nood, Kapelhof 6 in Tilburg. De kapel is op zondag gesloten.